

2026, 15 (1), 378-398 | Araştırma Makalesi

Göçmen Bireylerin Girişimcilik Eğiliminin Yenilikçi İş Davranışı Üzerindeki Etkisinde Bilinçli Farkındalığın Aracı Etkisi

Mustafa İsmet Başboğa¹

Ergün Kara²

Öz

İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren var olan göç kavramı üzerine pek çok çalışma yapılmıştır. İçerisinde yaşadığımız son iki yüzyılda çok büyük artış gösteren göç olgusu ve dolayısıyla yaşanan göçmen akımı her dönem özelinde değerlendirilmiştir. Bu çalışma kapsamında veri seti Adana ve Osmaniye illerinde yaşayan girişimcilik faaliyetlerinde bulunan göçmen bireyleri kapsamaktadır. Çalışma kapsamında kartopu örnekleme yöntemi tercih edilmiş olup ve yüz yüze görüşmeyle anket uygulaması yapılmıştır. Dağıtılan anketlerden hatalı ve eksik olanlar çıkarıldığında kabul edilen 420 anket ile veri analizleri yapılmıştır. Araştırmanın temel hipotezleri oluşturulmuş ve değişkenler arası ilişki ve etki analizleri yapılmıştır. Araştırma modelini test etmek amacıyla öncelikle ölçeklerin güvenilirlik analizleri yapılmış, ardından değişkenlerin yapısal geçerliliğini doğrulamak için doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. İstatistiksel paket programları ile ilk olarak değişkenler arası ilişkilerin yönü ve ilişkisi korelasyon analizi ile test edilmiştir. Araştırma kapsamında yapılan aracı etki analizinde bootstrap yöntemi tercih edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre; girişimcilik eğilimi ile hem yenilikçi iş davranışı hem de bilinçli farkındalık arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Aynı zamanda bilinçli farkındalığın, yenilikçi iş davranışını doğrudan ve olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Yapılan kapsamlı aracı etki testleri sonucunda, bilinçli farkındalık düzeyinin, girişimcilik eğiliminin yenilikçi iş davranışı üzerindeki etkisinde kısmi bir aracılık rolüne sahip olduğu bilimsel olarak kanıtlanmıştır. Bu bulgular, göçmen girişimcilerin zorlu piyasa koşullarında yenilikçi stratejiler geliştirmelerinde zihinsel odaklanma ve farkındalık süreçlerinin kritik bir öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışma, literatürde az çalışılmış olan bu üçlü ilişkiyi göçmen odaklı bir perspektifle ele alması bakımından özgün bir değer taşımaktadır. Çalışma bu yönüyle hem bu alanda araştırma yapan araştırmacılara hem de girişimcilik ekosistemindeki paydaşlara yol gösterici nitelikte önemli katkılar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göçmen, Girişimcilik, Yenilik, Yenilikçi İş Davranışı, Farkındalık, Bilinçli Farkındalık

Başboğa, M. İ., & Kara, E. (2026). Göçmen Bireylerin Girişimcilik Eğiliminin Yenilikçi İş Davranışı Üzerindeki Etkisinde Bilinçli Farkındalığın Aracı Etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 378-398. <https://izlik.org/JA78ZP84CD> <https://doi.org/10.15869/itobiad.1841005>

Geliş Tarihi	12.12.2025
Kabul Tarihi	03.03.2026
Yayın Tarihi	31.03.2026
*Bu CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makaledir.	

1 Dr, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Anabilim Dalı, Osmaniye, Türkiye, ismetbasboga6@gmail.com, ORCID:0000-0003-4050-9074

2 Doç, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Anabilim Dalı, Osmaniye, Türkiye, ergunkara@osmaniye.edu.tr, ORCID:0000-0002-7815-1111

2026, 15 (1), 378-398 | Research Article

The Mediating Role of Mindfulness on the Effect of Immigrant Individuals' Entrepreneurial Intention on Innovative Work Behavior

Mustafa İsmet Başboğa¹

Ergün Kara²

Abstract

Migration, a phenomenon inherent to human history, has experienced a significant surge over the past two centuries, leading to extensive scholarly investigation. This study focuses on immigrant individuals engaged in entrepreneurial activities in the provinces of Adana and Osmaniye. The research utilized a snowball sampling method, and data were collected through face-to-face surveys. After excluding incomplete and inconsistent responses, a total of 420 valid surveys were subjected to statistical analysis. The study established fundamental hypotheses to examine the relationships and effects between variables. To test the research model, reliability analyses of the scales were first conducted, followed by confirmatory factor analysis (CFA) to verify the structural validity of the variables. The direction and strength of the relationships were initially tested using correlation analysis. To examine the mediating effect, the bootstrap method was employed. According to the analysis results, a positive and significant relationship was found between entrepreneurial inclination and both innovative business behavior and mindful awareness. Furthermore, mindful awareness was found to directly and positively influence innovative business behavior. Extensive mediation tests scientifically demonstrated that the level of mindful awareness plays a partial mediating role in the effect of entrepreneurial inclination on innovative business behavior. These findings reveal that mental focus and awareness processes are critically important for immigrant entrepreneurs in developing innovative strategies under challenging market conditions. The study is unique in that it addresses this three-part relationship, which has been little studied in the literature, from an immigrant-focused perspective. In this respect, the study offers significant guidance to both researchers working in this field and stakeholders in the entrepreneurial ecosystem.

Keywords: Immigrant, Entrepreneurship, Innovation, Innovative Work Behavior, Awareness, Mindfulness

Başboğa, M. İ., & Kara, E. (2026). The Mediating Role of Mindfulness on the Effect of Immigrant Individuals' Entrepreneurial Intention on Innovative Work Behavior. *Journal of the Human and Social Science Researches*, 15(1), 378-398. <https://izlik.org/JA78ZP84CD> <https://doi.org/10.15869/itobiad.1841005>

Date of Submission	12.12.2025
Date of Acceptance	03.03.2026
Date of Publication	31.03.2026
*This is an open access article under the CC BY-NC license.	

1 PhD, Osmaniye Korkut Ata University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Business Administration, Osmaniye, Türkiye, ismetbasboga6@gmail.com, ORCID:0000-0003-4050-9074

2 Assoc. Prof., Osmaniye Korkut Ata University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Business Administration, Osmaniye, Türkiye, ergunkara@osmaniye.edu.tr, ORCID:0000-0002-7815-1111

Giriş

Göç olgusu genel olarak literatürde “bir yerden bir yere gönüllü veya zorunlu nedenlerle gitme, yer değiştirme ve hicret etme” olarak tanımlanmaktadır. İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana var olan göç olgusu, bilinen kayıtlara göre insanın var olduğu ilk günden bugüne gerçekleşen bir eylemdir (Nişancı, 2015, s.5). Göç etme eylemi beraberinde hem kaynak hem de hedef bölgede pek çok değişim, gelişim ve yeniliği getirmektedir. Söz konusu bu değişim, gelişim ve yenilik hem göçü veren kaynak ülke üzerinde hem de göçü alan hedef ülke üzerinde bazı sonuçlar doğurmaktadır (Güngördü, 2018, s.47). Göçmenlerin göç etme sebebi ister gönüllü ister zorunlu olsun en önemli sonuçlardan birisi de ekonomik kaygı ve beklentilerdir. Çünkü birey yapısı gereği her zaman daha insanca bir yaşamı arzulamaktadır. Göç eden bireyin daha insanca ve refah içerisinde yaşama arzusu onu belirli faaliyetleri yapmaya itmektedir. Bu ekonomik temelli faaliyetler göçmen bireyi ticaret yapma, iş kurma ve girişimcilik eğilimi sergilemesine neden olmaktadır (Nişancı, 2015, s.7; Kayalar ve Yıldız, 2017, s.56).

Girişimcilik ve yenilikçi iş davranışı ile ilişkili olan kavramlardan biri de bilinçli farkındalıktır (Cengiz vd., 2016, s.1321; Yücel, 2023, s.334). Son dönemlerde araştırmacıların dikkatini çeken bilinçli farkındalık kavramı, özellikle son yüzyılda batı toplumunda araştırılmaya başlanmıştır. Aslında kavram dinsel bir öğretiyi içeren 2500 yıllık bir geçmişe sahiptir (Kang ve Whittingham, 2010, s.161). Bilinçli farkındalık kavramı, Türkçe sözcük anlamı olarak farkındalık hali şeklinde kabul edilmiştir. Bilinçli farkındalık, o anda yaşanan mevcut durum ve olayları beynin var olması ile fark ve dikkat edip, bu dikkat ve fark edilmiş durumları yargılamadan sorgusuz sualsiz kabul etmeyi kapsamaktadır (Atalay, 2019, s.20).

Literatür incelendiğinde göçmen girişimcilik unsuru genel olarak sosyal ağlar üzerinden ele alınmıştır. Söz konusu bu araştırma ise göçmen girişimciliğin tek bir marjinal gruba veya topluma indirgemenen araştırmamanın yapıldığı bölgedeki tüm göçmen girişimcileri ele almaktadır. Girişimcilik olgusunun hayata geçmesinde önemli bir rolü olan yenilikçi iş davranışı literatürde daha çok örgütsel ve kurumsal yapı üzerinden ele alınırken bu araştırma kapsamında göçmen bireylerin girişimcilik eğilimlerinin yenilikçi davranışları nasıl tetiklediğine dair incelemeler yapılmıştır. Ek olarak bilinçli farkındalık kavramının çalışmada aracı değişken olarak değerlendirilmesi göçmen bireylerin karar verme süreçlerinde girişimci eğilim ve yenilikçi davranışlar sergilemesinde zihinsel bir yaklaşımın süreci nasıl etkilediğini de göstermektedir. Dolayısıyla bu araştırma göç ve göçmen literatürünün yanı sıra girişimcilik psikolojisi bağlamında da değerlendirilebilir.

Yukarıdaki paragraflardan hareketle bu araştırma kapsamında oluşturulan araştırma soruları şu şekildedir:

- Göçmenlerin girişimcilik eğilimi, yenilikçi iş davranışını etkilemekte midir?
- Göçmenlerin girişimcilik eğilimi, bilinçli farkındalığı etkilemekte midir?
- Göçmenlerin bilinçli farkındalığı, yenilikçi iş davranışını etkilemekte midir?
- Göçmenlerin girişimcilik eğilimi ile yenilikçi iş davranışı arasındaki ilişkide bilinçli farkındalığı aracı rolü var mıdır?

Araştırma toplam dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmından sonra gelen ilk bölümde araştırmaya konu olan değişkenlerin tanımları, teorik arka planı, arasındaki

ilişkiler bahsedilmiş ve hipotezler geliştirilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde araştırmancın yöntem kısmına yer verilmiş ve araştırmancın modeli, evreni, tercih edilen örneklem yöntemi, araştırma kapsamında kullanılan ölçekler yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise, elde edilen verilerin istatistiksel analizleri yapılmış, yol analizi uygulanmış ve hipotezler test edilmiştir. Araştırmancın son bölümü olan sonuç kısmında ise, araştırma kapsamında elde edilen bulgular literatür incelenerek karşılaştırılmış, öneriler ve gelecek çalışmalar için kısıtlar verilmiştir.

1. Teorik Arka Plan

1.1. Göçmen Girişimcilik

Girişimcilik olgusu aynı göç kavramı gibi insanın var olduğu ilk günden başlayan ve günümüzde de devam eden bir olgudur. Kavramın ilk kez ele alınması 1755 yılında Cantillon ile "risk alma" temeli üzerine kurulmuştur (Büber vd., 2016, s.2094; Habip ve Konuk Kandemir, 2024, s.84). Girişimci kelimesi köken bağlamında Fransızca olup "risk alıp bir görevi üstlenen, tamamlayan" anlamına gelen "entreprendre" kelimesine dayanmaktadır (Tekin, 2018, s.150). Kavramın modern ve ekonomik bağlamda ele alınması Joseph Alois Schumpeter (1934) tarafından ortaya konan "Ekonomik Kalkınma Teorisi" eseriyle gerçekleşmiştir. Göç eyleminin gerçekleşmesi ise gönüllü veya zorunlu olduğuna bakılmaksızın kaynak ve hedef ülke bağlamında değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Bu değişimler genelde bireyin göç ettiği hedef ülkede sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik olgularda farklılıklara neden olmuştur. Bu değişiklikler göçmen bireyin hedef ülkelerin işgücü piyasasında çalışma, iş kurma ve girişimcilik faaliyetlerinde bulunma gibi direkt etki ettikleri durumları doğurmuştur. Söz konusu bu durum "göçmen girişimcilik" gibi yeni kavramları da beraberinde getirmiştir (Volery, 2007, s.30). Göç eyleminin temel ekonomik çıktılarında birisi olan göçmen girişimcilik ilk kez Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan çalışmalarla tanımlanmaya başlamıştır. Göçmen bireyin doğduğu veyahut yaşamını sürdürdüğü kaynak ülkeden hedef ülkeye gitmesi ve burada ekonomik temelli faaliyetlerde bulunması göçmen girişimcilik kavramının temelini oluşturmuştur (Kayalar ve Yıldız, 2017, s.56). Temel olarak göçmen girişimcilik kavramı ise, bir ülkede var olan göçmenler tarafından ortaya konulan girişimcilik faaliyet ve süreçlerini tanımlamaktadır (Sinnya ve Parajuli, 2012, s.6). Shane (2012) tarafından yapılan tanımda ise göçmen girişimcilik, göçmen bireylerin hedef ülkedeki fırsat, boşluk, risk ve tehditleri göz önüne alarak yaptığı girişimcilik hareketleri olarak tanımlanmıştır.

1.2. Yenilikçi İş Davranışı

Yenilik, İngilizce'de genel olarak innovation olarak ifade edilmektedir. Yeni düşünceler, tutum, fikir, proses, mal, ürün veya hizmetlerin ortaya konulması, üretilmesi ve uygulanması yenilik olarak bilinmektedir (Hjalager, 2010, s.2). Dünya üzerinde gerçekleşen radikal değişimler ve devrimlerin sonucunda yaşanan değişimler ve gelişmeler yenilik kavramı bir nebze farklılaştırmış olsa bile temel olarak yenilik kavramını Schumpeter (1939) ile tanımlanmaktadır. Schumpeter (1939) yenilik kavramının tanımını yaparken "icat" kavramı ile olan farkını ortaya koymaya çalışmıştır. İcat (buluş) kavramı, genel olarak bilimsel ve teknolojik araştırmaları kapsamakta olup bunun yanı sıra daha çok somut ve gerçek olan uygulamaları içermektedir. Buna karşın yenilik kavramı ise, ortaya konulan icadın daha da geliştirilmesi veya onları daha faydalı hale getirecek fikirleri içermektedir (Hjalager, 2002, s.465).

Yenilikçi iş davranışı, grup veya örgütte yarar sağlamak amacıyla, yeni oluşacak sorunların giderilmesi, yeni düşüncelerin oluşturulması, tanıtım yönetim ve uygulama olarak tanımlanmaktadır (Janssen, 2000, s.288). Bir diğer ifade ile sorunun tespitinin yapılması, tespit edilen soruna çözüm bulunması ve bu bulunan çözüm yönteminin örgüt içerisinde kalıcı ve geçerli bir şekilde uygulanmasıdır (Turgut ve Beğenirbaş, 2013, s.107). Başka bir tanımda ise yenilikçi iş davranışı, örgüt çalışanlarının, örgüt içerisinde yeni üretim prosesleri, yeni ve niş pazar arayışı, yeni kombinasyonlar oluşturmak amacıyla ortaya koyduğu tutum, davranış ve fikirlerin tamamı olarak ifade edilmektedir (Derin, 2018, s.68).

1.3. Bilinçli Farkındalık

Günümüzde pek çok bilim adamı ve araştırmacının üzerinde yoğunlaşmaya başladığı bilinçli farkındalık kavramı, özellikle batı toplumlarında araştırmalara konu olmaya başlamıştır. Yeni bir kavram olduğu düşünülse de kavramın tarihi 2500 yıllık dinsel bir öğretiye dayanmaktadır (Kang ve Whittingham, 2010, s.161). Bilinçli farkındalık, Pali dilinden türemiş olan Buda öğretilerinin benimsediği Sati kelimesidir. Bu kavram dilimizde "hafıza" kelimesi ile eş değer anlamda kullanılmaktadır. 1181 yılında Rhys Davids tarafından İngilizce "mindfulness" olarak çevrilen bu kavram (Levey ve Levey, 2018, s.24) Türkçede olarak bilinçli farkındalık olarak bilinmektedir (Özyeşil vd., 2011, s.226).

Bilinçli farkındalık, bir farkındalık hali olarak da kabul edilmektedir. Bilinçli farkındalık, o anda içerisinde bulunulan durum ve olayları fark ve dikkat edip, bu dikkat ve fark edilmiş durumları yargılamadan sorgusuz sualsiz kabul etmeyi kapsamaktadır (Atalay, 2019, s.22). Bilinçli farkındalık kavramı, kişinin hâlihazırda yaşamış olduğu duygusal ve çevresel tecrübelerine dikkatini vermesi ve herhangi bir yargılama yapmadan kabul etmesi olarak da tanımlanmaktadır (Kabat-Zinn, 2003, s.145).

1.4. Girişimcilik Eğilimi, Yenilikçi İş Davranışı ve Bilinçli Farkındalık Arasındaki İlişkiler

1.4.1. Girişimcilik Eğilimi ile Yenilikçi İş Davranışı Arasındaki İlişkiler

Girişimcilik davranışı ve eğilimi, piyasa, grup veya örgüt içerisinde sürdürülebilirliğin temel taşıdır. Bu davranışın ve eğilimin gerçekleşme sürecinin temel taşlarından birisi ise yenilikçi ve proaktif davranışlar ile mümkündür. Girişimcilik faaliyetinin başlaması yenilikçi davranışların ortaya konulması ile başlamaktadır (Düger ve Ciner, 2023, s.103). Girişimcilik eğilimine sahip kişiler genel olarak değişimi seven, riski alabilen, belirsizlik karşısında yılmayan, kendine güvenen, boşlukları görebilen ve yenilikçi davranışlar ortaya koyanlardan oluşmaktadır. Çünkü girişimciliğe başlamak yeni ve benzersiz fikirlerin ve davranışların varlığıyla gerçekleşmektedir. Kısaca denebilir ki; girişimcilik eğilimine sahip kişiler yenilikçi davranışlara sahip kişilerden oluşmaktadır. Bunun temel nedeni ise, girişimcilik eğilimine sahip olan bireylerin fırsat ve boşlukları görebilen ve yenilikçi davranış sergileme eğilimi taşıdıkları içindir (Bagheri, 2017, s.161).

Girişimcilik eğilimi ile yenilikçi iş davranışı arasındaki ilişkide literatürde benzer çalışmaların varlığı görülmektedir. Çalışkan ve Akkoç (2012) tarafından 543 birey üzerinde yazılım sektöründe yapılan çalışma; girişimci ve yenilikçi davranış ortaya koyan çalışanların iş performansını pozitif olarak etkilediğini, Kör (2015) tarafından bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 404 kişi üzerinde yapılan çalışma öz liderlik,

yenilikçi iş davranışı ve örgütlerin girişimcilik yönelimi arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğunu, İslam vd., (2020) tarafından Kazakistan'ın Almatı kentinde küçük ve orta ölçekli 126 gıda işletmesinin sahibi üzerinde girişimci etkinlik, dayanıklılık, finansal performans ve yenilikçi iş davranışı arasındaki ilişkileri saptamak amacıyla yapılan çalışma değişkenler arası pozitif ilişkilerin bulunduğunu, Saura vd., (2023) tarafından girişimcilik olgusundaki yenilikçi davranışını saptamak amacıyla yapılan çalışma girişimcilik ile yenilikçi iş davranışının doğrudan ilişkisinin olduğu sonucunu, Nguyen vd., (2023) tarafından Vietnam'da faaliyet gösteren işletmelerde faaliyet gösteren 308 çalışan üzerinde girişimcilik kültürü ve yenilikçi iş davranışı arasındaki ilişkide psikolojik güçlendirmenin aracılık etkisi olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan çalışma girişimcilik kültürü, yenilikçi iş davranışı ve psikolojik güçlendirme kavramları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu ve psikolojik güçlendirmenin bu ilişkide tam aracılık rolü olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kuramsal bağlamda söz konusu ilişki incelendiğinde Duygusal Olaylar Teorisi (Weiss ve Cropanzonia, 1996) ile açıklanabilmekte; göçmen olarak nitelendirilen bireylerin girişimcilik eğiliminden kaynaklanan pozitif psikolojik çıktıları, karşılaştığı sorunları ortadan kaldırmak için yenilikçi iş davranışlarını tetiklemektedir. Ek olarak Birey-Örgüt Uyumunu (Chatman, 1989) ve İş Özellikleri Kuramı (Hackman ve Oldham, 1975) temelinde göçmen bireylerin iş akışı süreçleri içinde "özerklik" arayışları onları daha yenilikçi fikirler bulmaya itmektedir. Söz konusu bu durum göçmen bireylerin yeni karşılaştıkları grup ve pazar içerisinde varlığını devam ettirebilmesi için bir uyum stratejisi olarak da değerlendirilebilmektedir.

Girişimci kişiler genel olarak problem çözme yeteneği olan, yenilikçi davranışlar ortaya koyan, riski üstlenebilen, değişime direnç göstermeyen, yenilikçi ve yaratıcı kimselerdir. Yukarıdaki paragraf da bahsedilen araştırma ve çalışmalar girişimcilik eğiliminin yenilikçi iş davranışına teşviğine dair ve aynı zamanda arttırdığına ilişkin dair güçlü ampirik bulguların varlığını göstermektedir. Dolayısıyla, girişimcilik eğiliminin yenilikçi iş davranışını artırdığı yönünde güçlü teorik ve ampirik temellere dayanan bir ilişki olduğu varsayımı ile araştırma kapsamında aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur:

H1: Girişimcilik eğiliminin yenilikçi iş davranışı üzerinde pozitif yönlü bir etkisi vardır.

1.4.2. Girişimcilik Eğilimi ile Bilinçli Farkındalık Arasındaki İlişkiler

Girişimcilik eğilimi ile bilinçli farkındalık birbirlerine benzer özellikleri taşımaktadırlar. Girişimcilik olgusunun temel özelliklerine bakıldığında riski alabilme, değişimi ve yapısal boşlukları görme, sürekli farkındalık halinde olmayı içermektedir. Aynı özellikler bilinçli farkındalık hali için de gereklidir. Buradan hareketle girişimcilik eğilimi yüksek olan bireyin bilinçli farkındalık seviyeleri de yükselir ve doğru oranda artmaktadır. Çünkü bireyin girişimcilik faaliyetine başlayabilmek için yapısal boşlukları fark edebilmesi ancak farkındalık halinin yüksek olmasıyla ve bilinçli farkındalığa sahip olmasıyla mümkün hale gelmektedir. Ek olarak bilinçli farkındalık seviyeleri yüksek olan bireylerin genel olarak daha farkında, tatmin, mutlu, motive ve başarılı oldukları bilinmektedir. Bu durum girişimci kişilerde de beklenmektedir. Dolayısıyla girişimci bireyin yüksek farkındalık seviyesine sahip olması gerekmektedir (Cengiz vd., 2016, s.1321).

Girişimcilik eğilimi ile bilinçli farkındalık arasındaki ilişkide literatürde benzer çalışmaların varlığı görülmektedir. Pavlovic ve Corner (2014) tarafından Bali'de faaliyet

gösteren bir giyim firması üzerinde manevi uygulamaların bilinçli farkındalığa etkisi ve bilinçli farkındalığın girişimci kişilik özelliklerini ve girişimcilik eğiliminin etkisi üzerinde yapılan çalışma manevi uygulamaların bilince ve bilinçli farkındalığı etkilediğini ve bunun da girişimcilik eğilimini ve girişimci kişilik özelliklerini pozitif olarak şekillendirdiğini, Cengiz, Serdar ve Donuk (2016) tarafından Bartın ilinde öğrenim gören 464 üniversite öğrencisi üzerinde bilinçli farkındalık ve girişimcilik düzeyleri üzerinde yapılan çalışma, Aránega, Núñez ve Sánchez (2020) tarafından huzurevlerinde çalışan gösteren 76 birey üzerinde duygusal zekayı geliştiren bilinçli farkındalık gibi iç girişimcilik faaliyetleri içeren 8 haftalık bir süreci araştırmak ve çıktılarını görmek amacıyla yapılan çalışma bilinçli farkındalık uygulamalarının çalışanların örgüt içerisindeki refahının arttığı ve çalışma ortamında çalışma arkadaşlarıyla daha iyi ilişkiler kurduğunu, Vaiz ve Ekemen (2022) tarafından Kuzey Kıbrıs üniversitelerinde öğrenim gören 400 öğrenci üzerinde bilinçli farkındalık ve girişimcilik niyeti ilişkisi üzerinde olumlu psikolojik sermaye ve kişilik özelliklerinin rolünü ölçmek amacıyla yapılan çalışma girişimciliğin bilinçli farkındalık, pozitif psikolojik sermaye ve kişilik özellikleri tarafından pozitif yönde etkilendiğini ortaya koymuştur.

Bilinçli farkındalığı yüksek olan birey, manevi olarak iyi, yaşam doyumunun yüksek olduğu bilinmekte ve stres ve acıyla baş edebildiği (Brown vd. 2007, s.212), hayat memnuniyetinin yüksek olduğu (Karacaoğlan ve Şahin, 2016, s.425) bilinmektedir. Aynı özellikleri taşıyan girişimcilik olgusunda da riski üstlenebilme, değişimi yakalama, yapısal boşlukları görebilme ve farkında olma hallerini içermektedir. Dolayısıyla denebilir ki, girişimcilik eğilimi olan bireyin bilinçli farkındalık seviyeleri de doğru orantıda artmaktadır. Girişimcilik eğilimi ile bilinçli farkındalık arasındaki temel kuramsal ilişki Davranışçı Kuram (Watson, 1913) temelinde değerlendirildiğinde ise; girişimcilik temelli uyarılara maruz kalan göçmen birey, çevresindeki fırsat, tehdit ve yapısal boşlukları algılama ve harekete geçmek için daha yüksek seviyede bilişsel kapasite ortaya koymaktadır.

Girişimcilik eğilimine sahip bireyin bir yapısal boşluğu değerlendirebilmesi veyahut fırsatı kaçırmaması ancak onun farkındalığının yüksek olması ile mümkündür. Yukarıda bahsi geçen araştırmalar ve ampirik bulgular ışığında, girişimcilik eğiliminin bilinçli farkındalık üzerindeki etkisinin olduğu ve girişimcilik eğilimi yüksek olan bireylerin bilinçli farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla bu kapsamda, aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir:

H2: Girişimcilik eğiliminin bilinçli farkındalık üzerinde pozitif yönlü bir etkisi vardır.

1.4.3. Bilinçli Farkındalık ile Yenilikçi İş Davranışı Arasındaki İlişkiler

Bilinçli farkındalık kavramının temelinde yer alan, o an içerisinde yaşanan her türlü olayı dikkat etme ve fark etme halinden dolayı ortaya konulan yeni düşünce, tutum ve davranış da yargılamadan kabul etmeyi içermektedir. Dolayısıyla bilinçli farkındalık yenilikçi iş davranışlarını destekleyen ve arttıran bir yapıya sahiptir (Yücel, 2023, s.334).

Literatürde yapılan çalışmaların varlığı bilinçli farkındalık ile yenilikçi iş davranışı arasında ilişkilerin varlığını ortaya koymaktadır. Martin-Hernandez vd. (2020) tarafından, İspanya'da faaliyet gösteren kooperatiflerde çalışan 221 kişi üzerinde iş talepleri ve yenilikçi iş davranışları ilişkisinde düzenleyici rol olarak iş kontrolünün ve bilinçli farkındalıktaki artışların incelenmesi amacıyla yapılan çalışma iş talepleri ve yenilikçi iş davranışı arasındaki ilişkilerin olduğu, iş kontrolünün ve bilinçli farkındalığın

düzenleyici etkisi bulunduğu ve bilinçli farkındalığı yüksek olan çalışanların daha yüksek yenilikçi iş davranışına sahip olduğunu, Montani vd. (2020) tarafından, Kanada ve Amerika Birleşik Devletlerindeki 3 işletme üzerinde iş yükü ile yenilikçi iş davranışı arasındaki ters ilişkiyi ve iş katılımının aracı etkisini ve bilinçli farkındalığın ise düzenleyici etkisi saptamak amacıyla yapılan çalışma iş yükü ile yenilikçi iş davranışı arasındaki ilişkide iş katılımının aracı etkisi bulunduğunu, bilinçli farkındalığın ise düzenleyici etkiye sahip olduğunu, Yücel (2023) tarafından Ankara, Düzce ve Bolu illerindeki üretim işletmelerinde görev yapan 205 çalışanın bilinçli farkındalık düzeyleri ile onların inovatif iş davranışları ve iş performansları arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla yapılan çalışma çalışanların bilinçli farkındalık seviyelerindeki yükselişin, hem inovatif iş davranışlarını hem de genel iş performanslarını artırdığını göstermektedir.

Bilinçli farkındalık ile yenilikçi iş davranışı arasındaki kuramsal temel Sosyal Değişim Teorisi (Blau, 1964) bağlamında değerlendirildiğinde; farkındalık düzeyleri yüksek olan göçmen bireyin, sosyal ağ, ilişki ve etkileşimlerinde daha esnek olduğu ve bu sayede yenilikçi iş davranışları için ihtiyaç duyduğu sosyal destek düzeyi daha kolay karşıladığı değerlendirilmektedir. Ek olarak Davranışçı Kuram (Watson, 1913) temelinde ise, farkındalık seviyesi yüksek olan göçmen bireylerin karşılaştığı her duruma aynı otomatikleşmiş tepkiyi vermek yerine, olaylar karşısında “yenilikçi” tepkiler ortaya koyma eğilimi göstermektedirler.

Yukarıda bahsi geçen araştırmalar ve ampirik bulgular ışığında, bilinçli farkındalığın yenilikçi iş davranışı üzerindeki etkisinin olduğu ve bilinçli farkındalık seviyeleri yüksek olan bireylerin yenilikçi iş davranışı ortaya koyma düzeylerinin de daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla bu kapsamda, aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir:

H3: Bilinçli farkındalığın yenilikçi iş davranışı üzerinde pozitif yönlü bir etkisi vardır.

1.5. Bilinçli Farkındalığın Aracı Rolü

Bilinçli farkındalık, bireyin o ana odaklanmasını, yaşadığı olayları sorgusuz kabul etmesini, yargılamamasını ifade etmektedir. Bilinçli farkındalığın söz konusu bu süreçleri girişimcilik eğilimi ve yenilikçi iş davranışı ilişkisinde psikolojik bir süreci bünyesinde barındırarak kritik bir rol üstlenmektedir. Girişimcilik eğilimi seviyesinin yüksek olması bilinçli farkındalık seviyelerini de doğru oranda yükselterek bireyin dikkatini artırarak yenilikçi düşünceler ortaya koymasını kolaylaştırmaktadır. Buna ek olarak bilinçli farkındalık seviyelerinin yüksek olması bireyin algısını yükselterek onun fırsatları ve boşlukları görmesine olanak sağlamaktadır. Dolayısıyla bilinçli farkındalık girişimcilik eğilimi ve yenilikçi iş davranışı artırırken birbirleri arasındaki ilişkide bir köprü vazifesi görmektedir (Brown vd. 2007, s.212; Dane, 2011, s.1007).

Literatürde bilinçli farkındalık kavramının aracı rolüne ilişkin çalışmaların varlığı görülmektedir. Peker, Nebioğlu ve Ödemiş (2019) tarafından 308 ortaokul öğrencisi üzerinde problemlili akıllı telefon ve internet kullanımı arasındaki ilişkide bilinçli farkındalığın aracı rolüne ilişkin geliştirilen modeli sınamak amacıyla yapılan çalışma bilinçli farkındalığın aracılık etkisine yönelik modelin doğrulandığını, Boğday, Aktan ve Yardımcı (2021) tarafından 267 anne-ergen birey üzerinde kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin, aracı değişken olan ergen bilinçli farkındalık düzeyinden ne derece etkilendiğini saptamak amacıyla yapılan çalışma bilinçli farkındalık değişkeninin kısmi aracılık rolü bulunduğunu, Meral, Yakın, Çarboğa ve Bayram (2024) tarafından Covid-19'dan kaynaklanan endişe ile yaygın anksiyete bozukluğu semptomları arasındaki bağlantıyı

458 birey (18-75 yaş) üzerinde yapılan çalışma bilinçli farkındalık ve bilişsel kontrolün aracılık rolü bulunduğu saptanmıştır.

Literatür taraması sonucunda, girişimcilik eğilimi ile yenilikçi iş davranışı arasındaki ilişkide bilinçli farkındalık değişkeninin aracı etkisini aynı anda ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle mevcut araştırma, girişimcilik eğiliminin yenilikçi iş davranışı üzerindeki doğrudan etkisinin yanı sıra, bilinçli farkındalık aracılığıyla ortaya çıkan dolaylı etkilerini de incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın kara kutusu olarak tabir edilebilecek olan bilinçli farkındalığın aracılık rolü bir köprü vazifesi görmektedir. Bilinçli farkındalık olgusu dikkat düzenleme, duygu düzenleme ve bilişsel esneklik mekanizmaları çerçevesinde girişimcilik eğilimini somut ve yenilikçi davranışlara dönüştürmektedir. Göçmen bireyler, yüksek bilinçli farkındalık seviyeleri sayesinde yeni bir kültür içerisinde karmaşıklığı ve stresi yönetebilmekte, bilişsel kaynaklarını koruyarak girişimci ve yenilikçi iş davranışları ortaya koyabilmektedir. Buradan hareketle yukarıda sunulan ampirik çalışmalar ve bulgular çerçevesinde, araştırmanın temel değişkenleri arasındaki doğrudan ilişkileri ortaya koymaktadır. Değişkenler arasındaki bu doğrudan ilişkilerin varlığından hareketle, girişimcilik eğilimi ve yenilikçi iş davranışı arasındaki ilişkide bilinçli farkındalık değişkeninin dolaylı etkilerinin bulunabileceği öngörülmüş ve bu düşünce doğrultusunda aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

H4: Girişimcilik eğiliminin yenilikçi iş davranışına etkisinde bilinçli farkındalığın aracı rolü vardır.

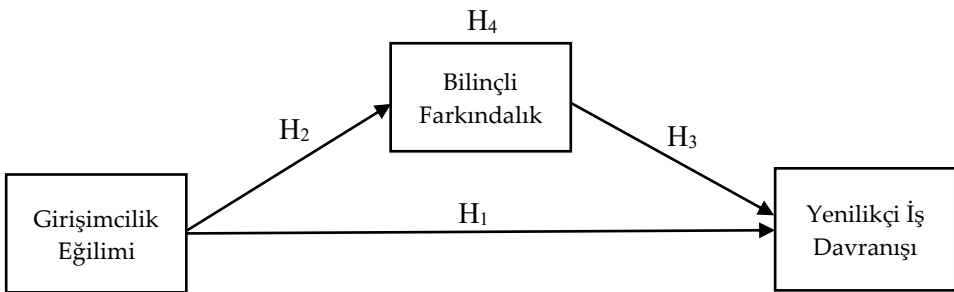
2. Yöntem

Araştırmanın bu kısmında araştırma yöntemi, modeli, örnekleme, veri analizi ve sonuçları yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Literatür taramasına bağlı olarak oluşturulan model aşağıda şekil 1’de yer almaktadır.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

2.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Çalışma Adana ve Osmaniye illerinde farklı (üretim ve hizmet) sektörlerde faaliyet gösteren göçmen bireyleri kapsamaktadır. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 21.12.2023 tarihli ve 2023/15/6 karar sayılı “Etik Kurul Onay Belgesi” ile araştırmaya başlanmıştır. Göçmen olarak nitelendirilen

bireylerin farklı tanımlanması ve tam anlamıyla kaçının bir işletme veya girişimcilik faaliyetinde olduğunun net olarak bilinmemesi sebebiyle sosyal bilimler tercih edilen minimum örneklem büyüklüğü 384 veri toplanması (100.000 ve üzeri evrenlerde) gerekmektedir (Cohen vd. 2000, s.156; Gürbüz ve Şahin, 2014, s.128; Kara vd. 2023, s.7). Araştırmanın gerektirdiği minimum anket sayısını belirlemek için aşağıdaki formülizasyon kullanılmıştır: Bu formülde örneklem hacmini, anakütle hacmini, bir olayın gerçekleşme olasılığını, değeri belirlenen güven seviyesindeki test istatistiğini ve tolerans miktarını ifade etmektedir. Anakütle temsil edebilecek en az örneklem büyüklüğü hesaplanırken %95 güven düzeyi ve %5 tolerans miktarı dikkate alınmış, bu bağlamda bireylere uygulanması gereken anket sayısı 384 olarak hesaplanmıştır (Özer, 2004, s.32; Yakut,2020, s.3286):

$$n = \frac{NPQZ^2}{(N-1)d^2 + PQZ^2} \quad (1)$$

$$n = \frac{100,000(0.5)(0.5)(1.96)^2}{(100,000-1)0.05^2 + (0.5)(0.5)(1.96)^2} \cong 384 \quad (2)$$

Anket uygulamasında ise genellikle nitel araştırmalarda kullanılan kartopu örnekleme kullanılmış lakin araştırmacılara göre bazı durumlarda (ulaşılabilirlik zorluğu, güven ve bağlantı gereksinimi, ağ yapısının kullanılması vb.) nicel araştırmalarda da kullanılması gerekliliğini vurgulamışlardır (Patton, 2014, s.298; Neuman ve Robson, 2014, s.137). Anketlerin katılımcıya ulaştırılmasında yüz yüze uygulama tekniği ile gerekli açıklamalar yapılarak dağıtımlar gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında Adana ve Osmaniye ilinde faaliyette bulunan göçmen girişimcilere anketler uygulanmıştır. Toplamda 515 anket dağıtılmış olup hatalı, yanlı ve eksik olduğu düşünülen anketler çıkarıldıktan sonra çalışmada geçerli ve güvenli olduğu kabul edilen 420 anket ile verilerin analiz edilmesi kararı verilmiştir. Örneklem ve evren uyumunun (Cohen vd., 2000, s.156; Büyüköztürk, 2018, s.92) sağlandığı bu araştırmaya katılan bireylerin 21'i kadın, 399'u ise erkek bireylerden oluşmaktadır. Bireylerin 139'u (%33,1) 29 ve daha az yaş aralığında, 175'i (%41,7) 30-39 yaş aralığında, 77'si (%18,3) 40-49 yaş aralığında, 29'u (%6,9) 50-59 yaş aralığındadır. Araştırmaya katılan göçmen girişimcilerin 25'i (%6,2) bekar, 395'i (%93,8) ise evli girişimcilerden oluşmaktadır.

2.3. Araştırmanın Ölçekleri

Araştırmada kullanılan anket, ifadelerin 5'li Likert tipi ölçekle değerlendirildiği dört ana bölümden meydana gelmektedir. Anketin ilk bölümünde, katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. İkinci kısımda girişimcilik eğilimini ölçmek amacıyla, Bolton ve Lane (2012) tarafından geliştirilen ve Türkçe geçerlemesi Ercan ve Yıldırım (2021) tarafından yapılan "Bireysel Girişimcilik Yönelimi Ölçeği" kullanılmıştır. Üçüncü bölüm, çalışanların yenilikçi iş davranışlarını ölçmek için Janssen (2000) tarafından geliştirilip Töre (2017) tarafından Türkçeye uyarlanan "Yenilikçi İş Davranışı Ölçeği" kullanılmıştır. Anketin dördüncü ve son bölümünde ise katılımcıların bilinçli farkındalık düzeylerini ölçmek üzere, Brown ve Ryan (2003) tarafından geliştirilen ve Türkçe geçerlemesi Özyeşil ve diğerleri (2011) tarafından yapılan "Bilinçli Farkındalık Ölçeği" kullanılmıştır.

3. Analiz ve Bulgular

Araştırma kapsamında kullanılacak olan ölçeklerin faktör analizi yapılması için öncelikle

verilerin faktör analizi için yeterliliği ve uygunluğu teste tabi tutulmuştur. İlk olarak ölçeklerin güvenilirliklerini sınamak amacıyla Cronbach's alfa katsayısı ve Kaiser Meyer Oklin'in (KMO) ve Barlett Sphericity (BS) değerlerine bakılmıştır. Nunnally (1978)'e göre Alpha değerinin 0.70 ve üzeri olması gerekmektedir. Ek olarak KMO değerlerinin .70 üzerinde olması verilerin sonraki yapılacak analizler için güvenli olduğunu ortaya koymaktadır (Can, 2013, s.394). Bunun yanı sıra ise, Barlett testi değerlerinin de anlamlı olması gerekmektedir (Bayram, 2009, s.136; Seçer, 2013, s.163). Aşağıda Cronbach's Alpha ve KMO and Barlett testlerine ilişkin değerler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Cronbach's Alpha ve KMO and Barlett Değerleri

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha	KMO	Barlett
Girişimcilik Eğilimi	10	,956	0,92	5843,590 (p=.000)
Yenilikçi İş Davranışı	9	,969	0,93	5630,372 (p=.000)
Bilinçli Farkındalık	15	,978	0,95	8959,059 (p=.000)

Araştırma kapsamında kullanılacak ölçekler güvenilirliklerinin olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla sonraki yapılacak analizler için temel şartlar güvenilirlik testleri bağlamında sağlanmıştır.

Araştırmanın istatistiksel analizleri için SPSS ve AMOS istatistiksel paket programları kullanılmıştır. Bu kapsamda, Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ve Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) analizleri uygulanmıştır. Çalışmaya dahil edilen değişkenlere ait standart sapma, ortalama ve korelasyon analiz sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Korelasyon Testi

	N	M	SD	1	2	3
1.Girişimcilik Eğilimi	420	3,22	1,24	(.956)		
2. Yenilikçi İş Davranışı	420	3,38	1,22	.882**	(.969)	
3. Bilinçli Farkındalık	420	3,25	1,24	.776**	.840**	(.978)

**p<0.001, n= 420, Korelasyon katsayısı güç düzeyleri; 0<r<0,299 zayıf, 0,300<r<0,599 orta, 0,600<r<0,799 güçlü, 0,800<r<0,999 çok güçlü; Pearson Korelasyon

Yapılan analizler sonucunda, girişimcilik eğilimi puanları ile hem yenilikçi iş davranışı (r= 0,882), hem de bilinçli farkındalık (r=0,776) puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler saptanmıştır. Ayrıca, yenilikçi iş davranışı ile bilinçli farkındalık puanları arasında da güçlü, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (r=0,840) (p<0,001).

Güçlü korelasyon düzeyleri bilinçli farkındalık olgusunun göçmen bireyler üzerinde strese sebep olan faktörler bakımından (dil problemleri, sosyal ağ eksikliği, kültürel problemler) bir tampon görevi gördüğü söylenebilir. Bilinçli farkındalık olgusunun sağladığı "dikkat düzenleme" kapasitesi girişimcinin çevresindeki yapısal boşlukları ve fırsatları görmesine katkı sağlarken; bilişsel esneklik dayanağı ise bireyin katı, kısıtlı ve yerleşik kalıplarının dışına çıkarak kısıtla kaynaklar içerisinde yaratıcı ve yenilikçi iş davranışları ortaya koymasını mümkün kılar. Buradan hareketle denebilir ki; girişimcilik eğilimi yüksek olan göçmen bireylerin bu eğilimleri yenilikçi davranışlara

dönüştürebilme için bilinçli farkındalığın dayanaklarından olan içsel denge ve bilişsel netliğe de ihtiyaçları vardır.

Doğrulatoryı faktör analizi yapabilmek adına verilerin normal dağılım göstermesi gerekmektedir. Aşağıda ölçek puanlarının betimsel istatistiklerine dair (minimum, maksimum, çarpıklık ve basıklık) tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Ölçek Puanlarının Betimleyici İstatistikleri

	n	Minimum	Maksimum	Çarpıklık	Basıklık
Girişimcilik Eğilimi	420	1	5	-0,290	-1,166
Yenilikçi İş Davranışı	420	1	5	-0,343	-1,092
Bilinçli Farkındalık	420	1	5	-0,324	-1,191

Ölçek puanlarının betimsel istatistikleri ve çarpıklık/basıklık katsayıları verilmiştir. Girişimcilik eğilimi, yenilikçi iş davranışı ve bilinçli farkındalık ölçek puanları normal dağılım göstermektedir (çarpıklık/basıklık [-1,5 ve + 1,5 arasında] (Tabachnick ve Fidell, 2013, s.79).

Araştırmada kullanılan ölçme araçlarının geçerliğini belirlemek amacıyla, ölçeklerin birinci düzey çok faktörlü yapısı AMOS istatistiksel yazılımı kullanılarak Doğrulatoryı Faktör Analizi (DFA) ile test edilmiştir. Gürbüz ve Şahin (2014)’e göre DFA, kuramsal bir dayanağa sahip birden fazla değişkenden oluşturulan faktörlerin (gizil değişkenlerin) toplanan gerçek veri setiyle ne kadar uyumlu olduğunu değerlendirmek için kullanılan bir analiz yöntemidir. Doğrulatoryı faktör analizinin yapılmasındaki temel amaç modelin genellenebilir ve geçerlenebilir olduğunu ortaya koymak amacı taşımaktadır. Temel uyum iyiliği değerleri arasında CMIN/DF, AGFI, IFI, CFI, TLI ve RMSEA değerleri yer almaktadır (Bollen, 1989, s.269-281; Hair vd., 2019, s.638-645). Araştırma kapsamında gerçekleştirilen DFA sonuçları, yukarıdaki Tablo 4’te sunulmaktadır.

Tablo 4. Ölçeklerin Uyum İyiliği İstatistikleri

Uyum İyiliği Değerleri	CMIN/DF	AGFI	NFI	CFI	TLI	RMSEA
Girişimcilik Eğilimi	4,212	,889	,951	,981	,968	,074
Yenilikçi İş Davranışı	3,717	,781	,914	,962	,979	,055
Bilinçli Farkındalık	3,522	,894	,911	,973	,960	,066
Ölçüm Modeli	4,177	,851	,966	,969	,938	,062

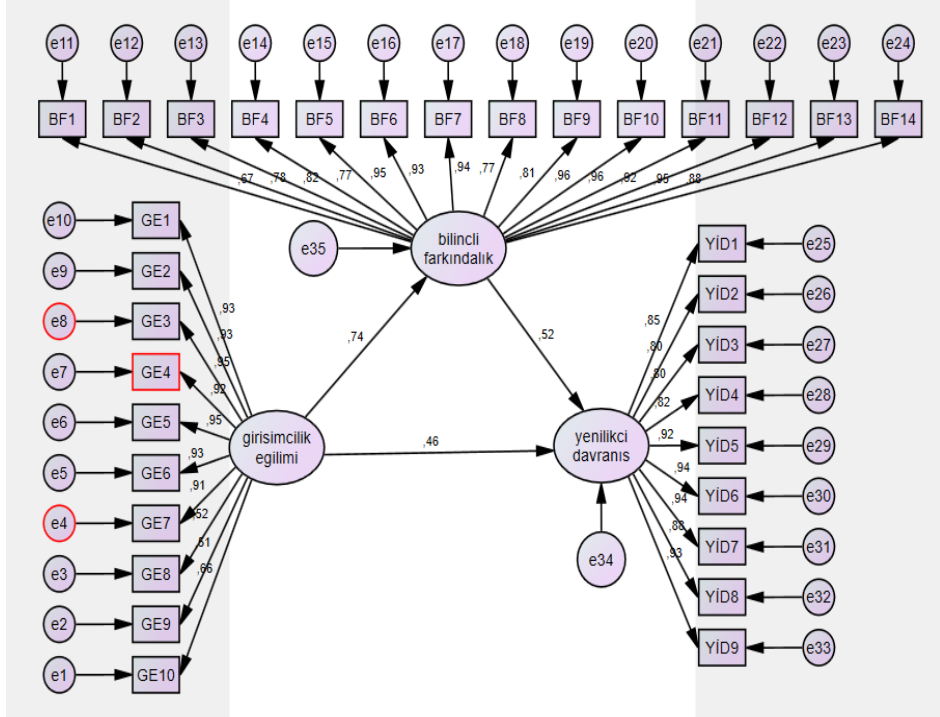
Doğrulatoryı faktör analizi sonucunda faktör yüklerinin değerlerinin iyi olduğu görülmüş ve sadece bilinçli farkındalık ölçeğinin 15. Maddesi düşük faktör yükü sebebiyle modelden çıkarılmıştır. Araştırma modelinin uygunluğunu denetlemek üzere yapılan Doğrulatoryı Faktör Analizi (DFA) sonuçları incelendiğinde, ilgili ölçeklere ait faktör değerlerinin literatürde belirtilen kabul edilebilir veya üst düzey uyum kriterlerini

karşıladığı görülmektedir (Marsh ve Hocevar, 1985; Gürbüz ve Şahin, 2014).

3.1. YEM Modeli Sonuçları

Araştırma için oluşturulan yol analizine dair elde edilen bulgulara ait sonuçlar Şekil 2’de yer almaktadır.

Şekil 2. Yapısal Eşitlik Modellemesi – Yol Modeli

Şekil 2’de sunulan katsayılar standardize edilmiş regresyon katsayılarını temsil etmektedir. Söz konusu Şekil 2’de gösterilen araştırma modeline ilişkin H1, H2, H3 ve H4 hipotezlerinin test sonuçları aşağıda, Tablo 5’te detaylı olarak verilmiştir.

Tablo 5. YEM Analizi Sonuçları

Test Edilen Yol	B	SE	BC %95 CI	
			LB	UB
Girişimcilik Eğilimi → Yenilikçi İş Davranışı	0,465*	0,609	.320	.344
Girişimcilik Eğilimi → Bilinçli Farkındalık	0,742*	0,607	.313	.337
Bilinçli Farkındalık → Yenilikçi İş Davranışı	0,553*	0,602	.326	.349
Toplam Etki (c)	0,875*	0,590	.612	.823
Doğrudan Etki (c')	0,465*	0,488	.329	.558

Dolaylı Etki (axb)	0,410*	0,350	.441	.636
--------------------	--------	-------	------	------

Not: n= 420 (5.000 Bootstrap sample), YD %95 BC = Bias corrected %95 Confidence interval, X= Girişimcilik Eğilimi, Y= Yenilikçi İş Davranışı, M= Bilinçli Farkındalık, (*p<0.05).

Analizler sonucunda, girişimcilik eğiliminin yenilikçi iş davranışı üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisinin bulunduğu belirlenmiştir ($\beta=0,465$: $p<0,05$). Benzer şekilde, bilinçli farkındalık da yenilikçi iş davranışı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkiye sahiptir ($\beta=0,553$: $p<0,05$). Ayrıca, girişimcilik eğiliminin bilinçli farkındalık üzerinde de pozitif yönlü, istatistiksel açıdan anlamlı bir etki yarattığı saptanmıştır ($\beta=0,742$: $p<0,05$). Girişimcilik eğiliminin bilinçli farkındalık ve yenilikçi iş davranışı üzerindeki toplam etkisi ($\beta=0,875$), doğrudan etkisi ($\beta=0,465$), dolaylı etkisi ($\beta=0,410$), istatistiksel olarak anlamlıdır. $VAF=(\text{Dolaylı etki})/(\text{Dolaylı etki}+\text{Direk etki})=0,410/(0,410+0,465)=0,468<0,80$ olduğu için modelde bilinçli farkındalığın kısmi aracılık etkisine sahip olduğu söylenebilir.

YEM sonuçlarına göre hesaplandığında; $VAF_{\text{model}} = 0,410 / (0,410+0,465) = 0,468$ 'dir. Buna göre göçmen girişimcilerin girişimcilik eğiliminin yenilikçi iş davranışı üzerindeki etkisinde bilinçli farkındalığın kısmi aracılık etkisi bulunmaktadır. Buna göre H4 hipotezi kabul edilmiştir.

Elde edilen bu bulgu bilinçli farkındalığın salt bir iyi olma halinden ziyade ek olarak girişimcilik süreçlerinde dikkat düzenleme, bilişsel esneklik ve duygu düzenleme sağlayan stratejik bir mekanizma olduğunu doğrulamaktadır.

Kuramsal bağlamda ele alındığında ise bu bulgu Kaynakların Korunması Teorisi (Hobfoll, 1989) ile açıklanabilmektedir. Göçmen olarak nitelendirilen bireyler yeni bir ülkede, toplumda, grupta, pazarda ve kültür içerisinde yüksek risk, belirsizlik ve kaynak kaybı ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bilinçli farkındalık olgusu ise göçmen bireyin söz konusu belirsizlik anlarında duygu düzenleme becerisini artırarak stres temelli daralmayı engellemekte ve bireyin dikkat düzenleme seviyesini artırarak yenilikçi fırsatları görmesine imkan kılmaktadır (Hülsheger vd., 2013). Analiz sonuçlarında ortaya konulan dolaylı etki (0,410), bilinçli farkındalık seviyeleri yüksek olan göçmen bireylerin sahip oldukları girişimcilik eğilimlerini daha kolay yenilikçi davranışlarla birleştirdiklerini göstermektedir.

4. Sonuç

Göç olgusu insanlık tarihinin en başından beri var olan bir kavram olarak günümüzde de önemini korumaktadır. Tarihsel sürece bakıldığında da göç ve göçmenlik olgusu toplumları şekillendirmiştir. Özellikle son yüzyıl içerisinde savaşlar, doğal afetler, terör, siyasi ve dinsel sebeplerden dolayı ciddi artış göstermiştir. Göç eden bireylerin göç ettikleri hedef ülkelere kültürel değerlerini ve iş şekillerini taşımışlardır. Dolayısıyla girişimcilik bağlamında değişimlere sebep olmuşlardır. Söz konusu bu değişim göçmen girişimcilik kavramını doğurmuş ve araştırmaya ihtiyaç duyulan bir kavram haline gelmiştir. Çünkü göçmen bireyin sebep olduğu değişimler psikoloji, sosyoloji, coğrafya, siyasi bilimler, işletme, örgütsel davranış bağlamında da açıklanması gerekmektedir.

Araştırma modeli, alanyazındaki benzer çalışmalar ve kavramsal çerçeve temel alınarak oluşturulmuştur. Bu modeli test etmek amacıyla Adana ve Osmaniye'de bulunan 420 göçmen girişimciden anket aracılığıyla veri toplanmış ve analiz edilmiştir. Veri setinin

geçerliği, Cronbach's Alpha, KMO ve Barlett testlerinin yanı sıra Doğrulatory Faktör Analizi (DFA) ile kontrol edilmiştir. Değişkenler arası ilişkileri göstermek için korelasyon analizi uygulanmış; doğrudan ve dolaylı etkiler değerlendirilerek, aracılık sonuçları Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) kullanılarak sunulmuştur.

Elde edilen analiz sonuçları ve test edilen hipotezler, alanyazın taraması yapılarak literatürle karşılaştırılmış ve bu çerçevede desteklenip desteklenmediği belirlenmiştir. Analiz sonucunda, göçmen girişimcilerin girişimcilik eğiliminin yenilikçi iş davranışını pozitif yönde anlamlı olarak etkilediği ($\beta=0,465$; $p<0,05$) saptanmıştır. Dolayısıyla H1 kabul edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bu bulgu literatürdeki (Çalışkan ve Akkoç, 2012; Kör, 2015; Islam vd., 2020; Özbezek vd., 2022; Düger ve Ciner, 2023; Saura vd., 2023) bazı çalışmalarla uyumluluk gösterdiği görülmüştür. Bu bulgu girişimcilik eğilimi yüksek olan göçmen bireylerin problem çözme yetisine sahip, yenilikçi davranışa haiz, riskten kaçmayan, değişimi yakalayabilen, dinamik ve yaratıcı kimseler olduğunu göstermektedir. Hipotez testi sonucunda ortaya konan bulgu da bu göçmen bireylerin girişimcilik eğilimine sahip ve yenilikçi davranışlar ortaya koyduğunu destekler niteliktedir. Sonuç olarak söylenebilir ki; göçmen girişimci bireylerin girişimcilik eğilimi ortaya koyduklarında daha çok yenilikçi iş davranışı ortaya koymaktadırlar. Bulgu kuramsal bağlamda ele alındığında göçmen girişimcilerin girişimcilik eğiliminin yenilikçi iş davranışı üzerinde pozitif yönlü bir etkisi olduğuna dair sonuçlar "duygusal olaylar teorisi" (Weiss ve Cropanzona, 1996), "birey-örgüt uyumu teorisi" (Chatman,1989), "sosyal değişim teorisi" (Blau, 1964) ve "iş özellikleri kuramı" (Hackman ve Oldham, 1975) ortaya koyduğu görüşleri de destekler niteliktedir.

Araştırma kapsamında elde edilen bir diğer bulgu ise girişimcilik eğiliminin bilinçli farkındalığı pozitif yönde anlamlı olarak etkilediği ($\beta=0,742$; $p<0,05$) saptanmıştır. Dolayısıyla H2 kabul edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bu bulgu literatürdeki (Pavlovic ve Corner, 2014; Cengiz vd, 2016; Vaiz ve Ekemen, 2022) bazı çalışmalarla uyumluluk gösterdiği görülmüştür. Bilinçli farkındalığa sahip olan birey, manevi olarak iyi hissetmekte, yaşama dair doyumlarının yüksek olduğu bilinmekte ve stres ve acıyla baş edebildiği (Brown vd., 2007), hayat memnuniyetinin yüksek olduğu (Karacaoğlan, 2016) bilinmektedir. Aynı özellikleri taşıyan girişimcilik olgusunda da riski üstlenebilme, değişimi yakalama, yapısal boşlukları görebilme ve farkında olma hallerini içermektedir. Dolayısıyla denebilir ki, girişimcilik eğilimi olan bireyin bilinçli farkındalık seviyeleri de doğru orantıda artmaktadır. Girişimcilik eğilimine sahip bireyin bir yapısal boşluğu değerlendirebilmesi veyahut fırsatı kaçırmaması ancak onun farkındalığının yüksek olması ile mümkündür. Sonuç olarak söylenebilir ki; göçmen girişimci bireylerin girişimcilik eğilimi ortaya koyduklarında daha çok farkındalıklarının artacakları söylenebilmektedir. Bulgu kuramsal bağlamda ele alındığında göçmen girişimcilerin girişimcilik eğiliminin bilinçli farkındalık üzerinde pozitif yönlü bir etkisi olduğuna dair sonuçlar "davranışçı kuram" (Watson, 1913) ve "duygusal olaylar teorisi" (Weiss ve Cropanzona, 1996) ortaya koyduğu görüşlerle uyumluluk içerisinde olduğu görülmektedir.

Yapılan diğer bir analiz neticesinde elde edilen bulgu ise bilinçli farkındalığın yenilikçi iş davranışını pozitif yönde anlamlı olarak etkilediği ($\beta=0,553$; $p<0,05$) saptanmıştır. Dolayısıyla H3 kabul edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bu bulgu literatürdeki (Martin-Herhandez vd., 2020; Montani vd., 2020; Yücel, 2023; Karamanlioğlu vd., 2024) bazı çalışmalarla uyumluluk gösterdiği görülmüştür. Bilinçli

farkındalığa sahip olan bireylerin yenilikçi iş davranışı düzeylerinin de orantılı biçimde yüksek olduğu görülmüştür. Elde edilen bu bulgu kuramsal bağlamda ele alındığında göçmen girişimcilerin bilinçli farkındalıklarının yenilikçi iş davranışı üzerinde pozitif etkisi olduğuna dair bulgular “sosyal değişim teorisi” (Blau, 1964) ve “davranışçı kuramın” (Watson, 1913) ortaya koyduğu görüşleri de destekler niteliktedir.

Araştırmanın dördüncü hipotezini oluşturan ve temel amacına dair kurulan “girişimcilik eğiliminin yenilikçi iş davranışına etkisinde bilinçli farkındalığın aracı rolü vardır” H4 kabul edilmiştir. Girişimcilik eğiliminin bilinçli farkındalık ve yenilikçi iş davranışı üzerindeki toplam etkisi ($\beta=0,875$), doğrudan etkisi ($\beta=0,465$), dolaylı etkisi ($\beta=0,410$), istatistiksel olarak anlamlıdır. $VAF=(\text{Dolaylı etki})/(\text{Dolaylı etki}+\text{Direk etki})=0,410/(0,410+0,465)=0,468<0,80$ olduğu için modelde bilinçli farkındalığın kısmi aracılık etkisine sahip olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde daha önce böyle bir çalışmanın varlığı görülmemiştir.

Tüm kuramlardan bağımsız olarak bu araştırma kapsamında Adana ve Osmaniye illerinde ele alınan göçmen girişimcilerin “etkileşim modeline” (Waldinger vd., 1990) uyumlu olduğu görülmüştür. Etkileşim modeli göçmenlik kavramı içerisinde hem kültürel değer modelinin hem de yapısal modeli bir birleşimi olarak bilinmektedir. Etkileşim modelinde göçmen girişimcilerin grup karakteristik özellikleri ve fırsatların çatısı altında gerçekleştiği varsayılmaktadır.

Girişimcilik eğilimi; başarıya ihtiyacı, kontrol odağı, risk alma, belirsizliğe karşı direnç gösterme, yenilik ve kendine güven gibi unsurları içererek yenilikçi davranışları desteklemekte ve bu davranışı artırmaktadır. Girişimcilik eğilimi yüksek düzeyde olan bireylerin kolay öğrenebilmesi, problem çözebilmesi, farkındalık halinin yüksek olması, yeni fikirler ortaya koyması kaçınılmazdır (Özbezek vd., 2022). Ek olarak, bilinçli farkındalığa sahip göçmen girişimcilerin yeni ve yaratıcı fikirler de ortaya koyacağı düşünülmektedir. Sonuç, göçmen bireylerin, girişimcilik eğilimleri yüksek olduğunda yenilikçi iş davranışları ve bilinçli farkındalıklarının son derece yüksek olduğu söylenebilmektedir. Başka bir deyişle, girişimcilik söz konusu olduğunda, yenilikçi iş davranışı ve bilinçli farkındalık etkileşimin çok önemli bir noktada durduğu görülmektedir.

Bu araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlar, sosyal yaşam ve iş yaşamı için önemli sonuçları beraberinde getirmektedir. Sosyal yaşam tarafında bakıldığında göçmen bireyin hedef ülkedeki topluma entegrasyon ve oryantasyonu açısından girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaları çok önemlidir. Çünkü göçmen bireyler çok göç alan ülkelerde (Örneğin Amerika Birleşik Devletleri, Türkiye) sosyal yaşamı, iş yaşamını, ekonomiyi, hükümetleri, yasaları doğrudan etkilemektedir. Temelde pek çok disiplini (tarih, psikoloji, sosyoloji, işletme, örgütsel davranış, siyaset vb.) etkileyen göçmen bireylerin girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaları önemlidir. Göçmen bireylerin girişimcilik eğilimlerinin olması beraberinde yenilikçi iş davranışı ve bilinçli farkındalıklarını da tetiklemektedir.

Göçmen girişimciler üzerinde yapılan bu araştırma girişimcilik eğilimi, yenilikçi iş davranışı ve bilinçli farkındalık arasındaki doğrudan, dolaylı ve aracı ilişkileri ortaya koymayı amaçlamış ve her araştırmada olduğu gibi bazı kısıtları içermektedir. Bu çalışma bölgesel nitelikte bir araştırmayı ve sonuçlarını kapsamaktadır. Sadece göçmen bireyler üzerinde girişimcilik faaliyetlerinde bulunanlar üzerinde yapılmıştır. Dolayısıyla bu bulgular, analiz sonuçları ve yorumlamalar sadece göçmen bireylere yönelik yapılmıştır.

Farklı gruplar üzerinde yapılacak olan çalışmalar ile daha farklı sonuçlara ulaşılabilecektir.

Tespit edilen tüm bu sonuçlar ve kısıtlar ışığında göçmen girişimcilerin girişimcilik eğilimi, yenilikçi iş davranışı ve bilinçli farkındalık arasındaki doğrudan, dolaylı ve aracı ilişkileri ortaya koyan bu çalışmanın literatüre, yöneticilere, topluma, sosyal ve iş yaşamına farklı bir bakış açısı kazandırarak katkı sağlaması beklenmektedir.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	* Bu çalışma Doç. Dr. Ergün KARA danışmanlığında 14.11.2025 tarihinde tamamlanan "Göçmen Girişimcilerin Girişimcilik Eğilimi ve Yenilikçi İş Davranışı İlişkisinde Bilinçli Farkındalığın Aracı Rolü" başlıklı doktora tezi esas alınarak hazırlanmıştır. Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. *(Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Başkanlığının 21.12.2023 Tarihli, 2023/15/6 Nolu kararı ve E-59754796-050.99-153819 sayısı ile Etik Kurul Kararı alınmıştır.)
Benzerlik Taraması	Yapıldı – İthenticate
Etik Bildirim	itobiad@itobiad.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Yapay Zekâ Kullanım Beyanı	Göçmen Bireylerin Girişimcilik Eğiliminin Yenilikçi İş Davranışı Üzerindeki Etkisinde Bilinçli Farkındalığın Aracı Etkisi" isimli makale çalışmamızda dil düzenleme ve APA 7 kaynakça biçimlendirme desteği için yapay zekâ tabanlı bir dil asistanından yararlanılmıştır. Tüm bilimsel içerik yazarlara aittir.
Yazar Katkıları	Çalışmanın Tasarlanması: 1. Yazar (%50), 2. Yazar (%50) Veri Toplanması: 1. Yazar (%50), 2. Yazar (%50) Veri Analizi: 1. Yazar (%50), 2. Yazar (%50) Makalenin Yazımı: 1. Yazar (%50), 2. Yazar (%50) Makale Gönderimi ve Revizyonu: 1. Yazar (%50), 2. Yazar (%50)
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	* This article is extracted from the Ph.D. dissertation entitled "The Mediating Role of Conscious Awareness in The Relationship Between Entrepreneurial Tendency and Innovative Business Behavior of Migrant Entrepreneurs", supervised by Assoc. Prof. Dr. Ergün KARA (Ph.D. Dissertation, Osmaniye Korkut Ata University, Osmaniye, 2025). It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. * (Osmaniye Korkut Ata University Rectorate, Scientific Research and Publication Ethics Committee Decision was taken with the decision dated 21.12.2023, numbered 2023/15/6 and E-59754796-050.99-153819 of the Presidency of the Scientific Research and Publication Ethics Committee.)
Plagiarism Checks	Yes – İthenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	itobiad@itobiad.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Use of AI Tools	In our article titled "The Mediating Effect of Conscious Awareness on the Effect of Immigrant Individuals' Entrepreneurial Tendency on Innovative Business Behavior", an artificial intelligence-based language assistant was used for language editing and APA 7 bibliography formatting support. All scientific content belongs to the authors.
Author Contributions	Design of Study: 1. Author (%50), 2. Author (%50) Data Acquisition: 1. Author (%50), 2. Author (%50) Data Analysis: 1. Author (%50), 2. Author (%50) Writing up: 1. Author (%50), 2. Author (%50) Submission and Revision: 1. Author (%50), 2. Author (%50)

Kaynakça | References

- Atalay, Z. (2019). *Mindfulness-bilinçli farkındalık: Farkındalıkla anda kalabilme sanatı*. İstanbul, İnkılap Yayınevi.
- Aránega, A. Y., Núñez, M. T. D. V., & Sánchez, R. C. (2020). Mindfulness as an intrapreneurship tool for improving the working environment and self-awareness. *Journal of Business Research*, 115, 186-193.
- Bagheri, A. (2017). The impact of entrepreneurial leadership on innovation work behavior and opportunity recognition in high-technology SMEs. *The Journal of High Technology Management Research*, 28(2), 159-166.
- Bayram, N. (2009). *Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi*. Ezgi Kitapevi. Bursa.
- Blau, P. M. (1964). *Exchange and power in social life*. Wiley.
- Boğday, H., Aktan, Z. D., & Yardımcı, E. (2021). Anne kaygı düzeyinin ergen kaygı düzeyi üzerindeki etkisinde ergenin bilinçli farkındalık düzeyinin aracı etkisi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 2(3), 25-42.
- Bollen, K. A. (1989). *Structural equations with latent variables*. John Wiley & Sons.
- Bolton, D. L., Lane, M. D. (2012). Individual entrepreneurial orientation: Development of a measurement instrument. *Education+ Training*, 54(2/3), 219-233.
- Brown, K. W., Ryan, R. M. (2003). The benefits of being present: Mindfulness and its role in psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 822-848.
- Brown, K. W., Ryan, R. M., & Creswell, J. D. (2007). Mindfulness: Theoretical foundations and evidence for its salutary effects. *Psychological inquiry*, 18(4), 211-237.
- Büber, Harun, Fazlı Yıldız & Göksel Karaş. (2016). Girişimcilik tutum ve algısı ile altyapı algısı özelliklerinin TR33 bölgesi ve Almanya'daki Türk girişimciler açısından analizi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5.7 2092-2105.
- Büyükköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum (24. Baskı)*. Pegem Akademi.
- Can, A. (2013). *SPSS ile Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Chatman, J. A. (1989). Improving interactional organizational research: A model of person-organization fit. *Academy of management Review*, 14(3), 333-349.
- Cengiz, R., Serdar, E., & Donuk, B. (2016). Üniversite öğrencilerinin bilinçli farkındalık ve girişimcilik düzeylerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2(4), 13 20-1328.
- Cohen, L. Manion, L. & Morrison, K. (2000). Research methods in education. *British Journal of Educational Studies*, 48(4), 46-48.
- Çalışkan, A., Akkoç, İ. (2012). Girişimci ve yenilikçi davranışın iş performansına etkisinde çevresel belirsizliğin rolü. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 1-28.
- Dane, E. (2011). Paying attention to the present moment: The construct of mindfulness and its relevance to organizational behavior. *Journal of Management*, 37(4), 997-1018, DOI: 10.1177/0149206310367948

Derin, N. (2018). Kuruma duyulan psikolojik sahiplenme ile yenilikçi iş davranışı arasındaki ilişkide sanal kaytarmanın düzenleyici rolü. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36(1), 63-81.

Ercan, S., Yıldırım, C. (2021). Bireysel Girişimcilik Yönelimi Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 16(1), 91-105.

Güngördü, S. (2018). Göçmen girişimcilerin kişilik özellikleri ve göçmen girişimcilik üzerine algılar. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi. İzmir.

Gürbüz, S., Şahin, F. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Habip, E., Konuk Kandemir, N. (2024). Küresel ekonomide göçmen olmak: göçmen girişimciliği. *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 80-98.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate Data Analysis (8th ed.)*. Cengage Learning.

Hackman, J. R., Oldham, G. R. (1975). Development of the job diagnostic survey. *Journal of Applied psychology*, 60(2), 159.

Hjalager, A. M. (2002). Repairing innovation defectiveness in tourism. *Tourism management*, 23(5), 465-474.

Hjalager, A. M. (2010). A review of innovation research in tourism. *Tourism management*, 31(1), 1-12.

Hobfoll, S. E. (1989). Conservation of resources: a new attempt at conceptualizing stress. *American psychologist*, 44(3), 513.

Hülshager, U. R., Alberts, H. J., Feinholdt, A., & Lang, J. W. (2013). Benefits of mindfulness at work: the role of mindfulness in emotion regulation, emotional exhaustion, and job satisfaction. *Journal of applied psychology*, 98(2), 310.

Islam, D. M. Z., Khalid, N., Rayeva, E., & Ahmed, U. (2020). COVID-19 and financial performance of SMEs: Examining the nexus of entrepreneurial self-efficacy, entrepreneurial resilience and innovative work behavior. *Revista Argentina de Clínica Psicológica*, 29(3), 587.

Kabat-Zinn, J. (2003). Mindfulness-based interventions in context: past, present, and future. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 10(2), 144-156.

Kang, C., Whittingham, K. (2010). Mindfulness: A dialogue between Buddhism and clinical psychology. *Mindfulness*, 1, 161-173.

Kara, E., Akbaba, M., Yakut, E., Çetinel, M. H., & Pasli, M. M. (2023). The mediating effect of green human resources management on the relationship between organizational sustainability and innovative behavior: an application in Turkey. *Sustainability*, 15(3), 2068.

Karacaoğlan, B., Şahin, N. H. (2016). Bilgece farkındalık ve duygu düzenleme becerisinin iş tatminine etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 8(4), 421-444.

Kayalar, M., Yıldız, S. (2017). Uluslararası göç sonrası ortaya çıkan girişimcilik türleri.

Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(1), 55-62.

Kör, B. (2015). Öz liderlik, örgütlerin girişimcilik yönelimi ve çalışanların yenilikçi iş davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Bir araştırma. Doktora tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Levey, J., Levey, M. (2018). Roots and shoots of mindfulness. *Subtle Energies Magazine*, 28(3), 23–39.

Janssen, O. (2000). Job demands, perceptions of effort-reward fairness and innovative work behaviour. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 73(3), 287-302.

Martín-Hernández, P., Ramos, J., Zornoza, A., Lira, E. M., & Peiró, J. M. (2020). Mindfulness and job control as moderators of the relationship between demands and innovative work behaviours. *Revista de Psicología del Trabajo y de las Organizaciones*, 36(2), 95-101.

Marsh, H. W., Hocevar, D. (1985). Application of confirmatory factor analysis to the study of self-concept: First-and higher order factor models and their invariance across groups. *Psychological bulletin*, 97(3), 562.

Meral, Y., Yakın, İ., Çarboğa, G., & Bayram, Ö. E. (2024). Kovid-19 kaynaklı endişenin yaygın anksiyete bozukluğuna etkisinde bilinçli farkındalık, bilişsel kontrol ve bilişsel esneklik değişkenlerinin aracı rolü. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 8(1), 71-84.

Montani, F., Vandenberghe, C., Khedhaouria, A., & Courcy, F. (2020). Examining the inverted U-shaped relationship between workload and innovative work behavior: The role of work engagement and mindfulness. *Human Relations*, 73(1), 59-93.

Neuman, W. L., Robson, K. (2014). Basics of Social Research. Toronto: PearsonCanada. *Education*, 37(11), 1739-1766.

Nişancı, Z. N. (2015). Göçmen girişimcilik üzerine: Pittsburgh'daki Türk girişimciler. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*.

Nguyen, H. T. N., Nguyen, H. T. T., Truong, A. T. L., Nguyen, T. T. P., & Nguyen, A. V. (2023). Entrepreneurial culture and innovative work behaviour: the mediating effect of psychological empowerment. *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies*, 15(2), 254-277.

Nunnally, J. C. (1978). *An overview of psychological measurement. Clinical diagnosis of mental disorders: A handbook*, 97-146.

Özer, H. (2004). *Nitel değişkenli ekonometrik modeller: Teori ve bir uygulama*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Özbezek, B. D., Paksoy, H. M., & Arabo, S. K. (2022). Sosyal sermayenin yenilikçi davranışa etkisinde girişimcilik eğiliminin aracılık rolü: Gaziantep'teki Suriyeli girişimciler üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (47), 211-227.

Özyeşil, Z., Arslan, C., Kesici, Ş., & Deniz, M. E. (2011). Bilinçli farkındalık ölçeği'ni Türkçeye uyarlama çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36(160).

Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage publications.

- Pavlovich, K., Corner, P. D. (2014). Conscious enterprise emergence: Shared value creation through expanded conscious awareness. *Journal of business ethics*, 121, 341-351.
- Peker, A., Nebioğlu, M., & Ödemiş, M. H. (2019). Sanal ortamda bağımlılık: Bilinçli farkındalığın aracı rolüne ilişkin bir model sınaması. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20(2).
- Saura, J. R., Palacios-Marqués, D., Correia, M. B., & Barbosa, B. (2023). Innovative behavior in entrepreneurship: Analyzing new perspectives and challenges. *Frontiers in Psychology*, 14, 1123236.
- Schumpeter, A. Joseph (1939). *Business Cycles A Theoretical, Historical, And Statistical Analysis Of The Capitalist Pro cess*, New York, London: McGraw-Hill Book Company.
- Seçer, İ. (2013). *SPSS ve LISREL ile pratik veri analizi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Shane, S. (2012). Reflections on the 2010 AMR decade award: Delivering on the promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of management review*, 37(1), 10-20.
- Sinnya, U., Parajuli, N. (2012). Immigrant Entrepreneurship: Why Immigrants choose to become self-employed?: A Qualitative study of South and Southeast Asian Immigrant Entrepreneurs in Umea City.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics (sixth ed.)* Pearson, Boston.
- Tekin Z. (2018), Muş İlinin Kadın Girişimcilik Eğilimini Belirlemeye Yönelik Bir Pilot Araştırma, *BMIJ*, (2018), 6(1): 149-165 doi: <http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v6i1.222>
- Töre, E. (2017). Entelektüel sermayenin yenilikçi iş davranışına etkisinin bilgi paylaşımı, öz-yeterlilik ve iç denetim odağı perspektifinden incelenmesi üzerine bir araştırma (yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi ve Organizasyon Bölümü. İstanbul.
- Turgut, E., Beğenirbaş, M. (2013). Çalışanların yenilikçi davranışları üzerinde sosyal sermaye ve yenilikçi iklimin rolü: Sağlık sektöründe bir araştırma. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 23(2), 101-124.
- Vaiz, T., Ekemen, M. A. (2022). The role of positive psychological capital and personality traits on the relationship of conscious awareness and entrepreneurial intention. *Revista de Cercetare si Interventie Sociala*, 78.
- Yakut, E., (2020). Multinomial Probit Model İle Konut Seçimine Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi: Osmaniye İli Uygulaması, *BMIJ*, 8(3): 3274-3301, doi: <http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v8i3.1598>.
- Yücel, D. (2023). Bilinçli farkındalığın inovatif iş davranışı ve iş performansı üzerindeki etkileri. *Turkish Studies-Economics, Finance, Politics*, 18(1).
- Waldinger, R. D., Aldrich, H., & Ward, R. (1990). Ethnic entrepreneurs: Immigrant business in industrial societies. (No Title).
- Watson, J. B. (1913). Psychology as the behaviorist views it. *Psychological review*, 20(2), 158.
- Weiss, H. M., Cropanzano, R. (1996). Affective events theory. *Research in organizational behavior*, 18(1), 1-74.